

Tafakkur tushunchasi haqida rus psixologlarining qarashlari

Kurbonboyeva Zuhra Baxtiyorovna

Urdu psixologiya magistratura 1-kurs

Annotatsiya: Mazkur tezis tafakkur tushunchasi haqida rus psixologlarining ilmiy qarashlarini o'rganishga bag'ishlangan. Tafakkur psixologiyaning eng muhim kategoriyalaridan biri bo'lib, uning shakllanishi, turlari va jarayonlari rus psixologiya maktabi vakillari tomonidan chuqur tahlil qilingan. Tadqiqotda L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, S.L. Rubinshteyn kabi olimlarning tafakkur haqidagi fikrlari va nazariyalari tahlil qilinadi. Ushbu nazariyalar tafakkurning jamiyat, faoliyat va til bilan bog'liqligini ko'rsatadi. Tezisdagi tafakkurning ijtimoiy-tarixiy mohiyati va uning inson psixikasida o'zgaruvchan jarayon sifatida rivojlanishi yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlar bilan ushbu nazariyalarning ahamiyati va ularning psixologiyada qo'llanilishi muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Tafakkur, Rus psixologiyasi, L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, S.L. Rubinshteyn, Ijtimoiy-tarixiy yondashuv, Tafakkurning shakllanishi, Til va tafakkur, Faoliyat nazariyasi, Psixologik jarayonlar.

Kirish: Tafakkur psixologiyada insonning bilim olish, analiz qilish va muammolarni hal qilish jarayonlarini aks ettiruvchi murakkab psixik hodisa sifatida qaraladi. Rus psixologlari tafakkur tushunchasini chuqur o'rganib, uning shakllanishida ijtimoiy, tarixiy va madaniy omillarning muhimligini ta'kidlaganlar. L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, va S.L. Rubinshteyn kabi olimlar tafakkurning nazariy va amaliy jihatlarini tadqiq qilganlar.

Asosiy qism: Tafakkur inson psixikasining murakkab va markaziy jarayonlaridan biri bo'lib, bilim olish, voqelikni anglash, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilishda asosiy rol o'ynaydi. Psixologiyada tafakkur tushunchasi turli yondashuvlar va nazariyalar asosida o'rganilgan. Rus psixologiya maktabi vakillari bu jarayonni ijtimoiy-tarixiy va madaniy jihatdan o'rganishda yetakchi rol o'ynaganlar. Tafakkur – bu insonning atrof-muhitni anglash, voqelikni qayta ishlash va turli muammolarni hal qilishda ishtirok etadigan psixologik jarayondir. U insonning individual tajribasi, bilimlari va ijtimoiy muhit bilan o'zaro ta'sirida shakllanadi va rivojlanadi. Tafakkur jarayonlari mantiqiy, tanqidiy va ijodiy fikrlash, tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va xulosa chiqarishni o'z ichiga oladi. Psixologiyada tafakkur tushunchasining ilmiy talqini turli maktab va yondashuvlarga asoslanadi. Xususan,

rus psixologlari tafakkurni ijtimoiy-tarixiy va madaniy kontekstda o'rganib, uning shakllanishida til, jamiyat va inson faoliyatining muhimligini ta'kidlaganlar. Ushbu qarashlar nafaqat psixologiyada, balki ta'lim, pedagogika va boshqa sohalarda ham keng qo'llaniladi. Tafakkur nafaqat individual, balki ijtimoiy hodisa sifatida ham namoyon bo'lib, insonning faoliyatida, jamoaviy muloqotida va madaniy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Uning shakllanishi va rivojlanishini o'rganish zamonaviy psixologiya va pedagogika uchun dolzarb masalalardan biridir.

L.S. Vygotskiyning qarashlari:

L.S. Vygotskiy tafakkurning ijtimoiy-tarixiy mohiyatini asoslab berdi. Uning fikricha, tafakkur va til o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjud bo'lib, tafakkur til vositasida shakllanadi va rivojlanadi. U bolaning tafakkuri ijtimoiy muhit, madaniy qadriyatlar va muloqot jarayonida rivojlanishini ta'kidlagan. Shuningdek, Vygotskiy "proksimal rivojlanish zonasi" nazariyasida tafakkurning ijtimoiy interaktsiya orqali yuqori darajalarga ko'tarilishi mumkinligini ko'rsatdi.

A.N. Leontyevning qarashlari:

A.N. Leontyev tafakkurni inson faoliyati bilan bog'liq holda o'rgandi. Uning fikricha, tafakkur insonning amaliy faoliyatida, atrof-muhitni o'zgartirish va boshqarishda namoyon bo'ladi. Leontyev tafakkurni motivatsiya va maqsad bilan bog'liqligini ta'kidlab, insonning fikrlash jarayonlari uning ehtiyojlari va ijtimoiy vazifalari bilan uyg'unlashgan holda rivojlanishini qayd etdi.

S.L. Rubinshteynning qarashlari:

S.L. Rubinshteyn tafakkurni psixologik jarayon sifatida tahlil qilib, uning refleksivlik va analitiklik xususiyatlariga e'tibor qaratdi. Rubinshteynning fikricha, tafakkur insonning ichki psixik jarayonlari bilan tashqi faoliyatining o'zaro ta'sirida rivojlanadi. U tafakkurni faqat ongning ichki harakati emas, balki insonning amaliy faoliyatdagi faol harakati sifatida talqin qilgan.

Rus psixologlari tafakkurning shakllanishida ijtimoiy va madaniy muhitning ahamiyatini ta'kidlaganlar. Ular tafakkurning individual bo'lmagan, balki insonning ijtimoiy hayoti va faoliyatining mahsuli ekanligini qayd etganlar. Tafakkur bolalikdan shakllanib, kishining butun hayoti davomida o'zgarib boradi. Rus psixologlarining tafakkur tushunchasiga oid qarashlari tafakkurning ijtimoiy-tarixiy mohiyatini, uning til va faoliyat bilan bog'liqligini, shuningdek, uning inson

psixikasidagi o'rnini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu nazariyalar zamonaviy psixologiyada tafakkur jarayonlarini chuqurroq o'rganish va amaliyotga joriy etishda keng qo'llanilmoqda. Rus psixologlari tomonidan ilgari surilgan g'oyalar tafakkurning nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy rivojlanish jarayonlarida ham muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar: Rus psixologlari, jumladan, L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev va S.L. Rubinshteyn tomonidan tafakkur tushunchasiga oid nazariyalar inson fikrlash jarayonlarini chuqur tushunishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu olimlar tafakkurning ijtimoiy-tarixiy mohiyatini, uning til va faoliyat bilan bog'liqligini va shaxsning ijtimoiy rivojlanishidagi o'rnini yoritib bergan. Ular tafakkurning rivojlanishi ijtimoiy muloqot, madaniy muhit va faoliyat jarayonida shakllanishini asoslab, insonning bilim olish, muammolarni hal qilish va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini chuqurlashtirishga e'tibor qaratgan. Ushbu nazariy qarashlar tafakkurni faqat psixik jarayon sifatida emas, balki inson hayotida muhim rol o'ynaydigan ijtimoiy hodisa sifatida baholash imkonini beradi.

Takliflar

1. Amaliy tadqiqotlar: Tafakkur jarayonlarini chuqurroq o'rganish uchun zamonaviy tadqiqotlar olib borilib, rus psixologlarining nazariy g'oyalarini amaliyotda sinab ko'rish zarur.

2. Ta'lim tizimida qo'llash: Tafakkurni rivojlantiruvchi interfaol va innovatsion metodlarni ta'lim jarayoniga joriy etish, talabalar va o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish uchun foydalanish kerak.

3. Til va tafakkur munosabatlarini o'rganish: Tilni o'qitish jarayonida tafakkur jarayonlari bilan bog'liq nazariyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim olish qobiliyatlarini rivojlantirishga erishish mumkin.

4. Muloqot va faoliyatga e'tibor: Jamiyatda insonlararo muloqot va jamoaviy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan dasturlar orqali tafakkur jarayonlarini samarali qo'llab-quvvatlash zarur.

5. Raqamli texnologiyalarni qo'llash: Tafakkur rivojlanishini osonlashtirish maqsadida zamonaviy raqamli vositalarni, masalan, sun'iy intellekt tizimlari va interfaol platformalarni ta'lim va tadqiqot jarayoniga kiritish foydali bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotskiy L.S. "Myslenie i rech" (Tafakkur va nutq). Moskva: Labirint, 1996.
2. Leontyev A.N. "Deyatelnost. Soznanie. Lichnost" (Faoliyat. Ong. Shaxs). Moskva: Politizdat, 1975.
3. Rubinshteyn S.L. "Osnovy obshchey psikhologii" (Umumiy psixologiya asoslari). Moskva: Pedagogika, 1989.
4. Zinchenko V.P. va Mesheryakov B.G. "Psixologiya" (Psixologiya). Moskva: Izdatelstvo "Akademiya", 2006.
5. Luriya A.R. "Vysokie formy chelovecheskogo myshleniya" (Inson tafakkurining yuqori shakllari). Moskva: Nauka, 1974.
6. Petrovsky A.V. va Yaroshevskiy M.G. "Istoriya i teoriya psikhologii" (Psixologiyaning tarixi va nazariyasi). Moskva: Vysshaya shkola, 1990.